

Kuşak ve Yol Girişimi'ne karşı Ekonomik Soğuk Savaş Düşüncesinin Yarattığı Zorluklar ve Karşı Stratejiler

SHU ZHAN*

Prof. Dr.
Marksizm Okulu, Fuzhou Üniversitesi

HAO RUIQI**

Uzman
Marksizm Okulu, Harbin Teknoloji Enstitüsü

*Shu Zhan, Fuzhou Üniversitesi Akademik Komitesi üyesi, Marksizm Okulu Müdürü ve Fuzhou Üniversitesi'ndeki Fujian Eyaleti Sosyal Bilimler Araştırma Üssü Çin'e Özgü Sosyalizmin Yeni Dönemine İlişkin Xi Jinping Düşüncesi direktörüdür. Ağırlıklı olarak uluslararası politik ekonomi ve Çin Marksizm'i üzerine araştırmalar yapmaktadır. Çin Ulusal Sosyal Bilimler Vakfı'nın ondan fazla projesine, Eğitim Bakanlığı'nın Beşeri ve Sosyal Bilimler Projeleri ile il ve bölüm düzeyindeki projelere başkanlık etmiş ve bu projeleri tamamlamıştır. Marksist Çalışmalar ve Çağdaş Ekonomik Çalışmalar dergilerinde 90'dan fazla makale yayınlamıştır ve makalelerinin çoğu Çin Renmin Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilgi Merkezi Dergisi tarafından yeniden basılmıştır.

E-posta: shuzhan915@163.com.

ORCID: 0009-0005-4477-6585

**Hao Ruiqi, Marksizm Okulu, Harbin Teknoloji Enstitüsü doktora öğrencisidir. Marksizm Teorisi alanında uzmandır.

E-posta: 906826113@qq.com.

ORCID: 0009-0001-0419-7651

Geliş Tarihi: 10.1.2024

Kabul Tarihi: 1.5.2024

Atf: Shu, Z., Hao, R. (2024). Kuşak ve Yol Girişimi'ne karşı Ekonomik Soğuk Savaş Düşüncesinin Yarattığı Zorluklar ve Karşı Stratejiler. *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 5(3), 310-335.

ÖZ

Kurulduğu günden bu yana Kuşak ve Yol Girişimi, verimli sonuçlar elde etmiştir, ancak aynı zamanda ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinden kaynaklanan çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Kuşak ve Yol'un karşılıklı yarar sağlama amacı ve katılımcı içeriği, ekonomik Soğuk Savaş zihniyetince yanlış yorumlanmıştır. Bu zorlukların kökenleri, uluslararası tekelleşmiş sermayenin ekonomik çıkarlarında, kültürel ve ideolojik farklılıklar nedeniyle ortaya çıkan önyargılarda ve gelişim yollarının büyük ölçüde farklı olmasından kaynaklanan sistemsel boşluklarda yatmaktadır. Ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin zorluklarına yanıt olarak Kuşak ve Yol'un inşasını teşvik etmek için uluslararası iletişimin etkisini güçlendirmek, ortak çıkarların "pasta"sını daha büyük ve daha iyi hale getirmek ve Kuşak ve Yol'un inşasını hızlandırmak gereklidir. Aynı derecede önemli olan, Kuşak ve Yol'un karşılıklı yarar mekanizmasını iyileştirmektir. Bununla birlikte, ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin tüm kasıtlı yanlış yorumlarına ve kışkırtmalarına karşı cesurca savaşmak ve diyalog kurmada yetenekli olmak da gereklidir. Böylece, söz konusu zorluklarla başa çıkılıp çatışmalar çözülebilir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Soğuk Savaş zihniyeti, Çin'in karşı stratejileri, karşılıklı yarar, Kuşak ve Yol, küreselleşme.

ABSTRACT

Since its inception, the Belt and Road Initiative (BRI) has achieved fruitful results, but it has also been challenged by economic cold war thinking. The mutually beneficial purpose and participatory content of the BRI have been misinterpreted by the economic Cold-War thinking. This challenge has its roots in the economic interests of international monopoly capital, as well as in biases caused by cultural and ideological differences, and in the systemic gaps caused by the vastly different paths of development. To promote the construction of the BRI in response to the challenges of economic Cold-War thinking, one should strengthen the influence of international communication, make the "cake" of common interests bigger and better, and accelerate the BRI construction. Equally important is to improve the mutual benefit mechanism of the BRI. However, with regard to all the deliberate misinterpretations and provocations of the economic Cold-War mentality, it is also necessary to be bold enough to fight and good enough to engage in dialogue, so as to meet challenges and resolve conflicts.

Keywords: Belt and Road, Cold War thinking, Economic Challenges, China's Counter Strategies, globalization.

Giriş

HEM “İPEK YOLU EKONOMİ KUŞAĞI” HEM de “21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu”nu kapsayan Kuşak ve Yol Girişimi (KYG), uluslararası alanda başı çeken bir işbirliği girişimi olarak 2013 yılında başlamasından bu yana pek çok ülkede coşkuyla karşılanmış ve küresel topluluk nezdinde yüksek övgüler kazanmıştır. Haziran 2023 itibarıyla Çin, KYG inşasıyla ilgili 150’den fazla ülke ve 30 uluslararası organizasyonla 230’dan fazla işbirliği anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşmalar, katılımcı uluslararası kapsamlı ve disiplinlerarası bağlantılar geliştirmiş ve KYG’nin hedeflerini ilerletmiştir. Kuşak ve Yol, dünyanın en popüler uluslararası kamu malları projesi ve en büyük uluslararası işbirliği platformu hal-

ne gelmiş ve dünya için bir “gelişim kuşağı” ve tüm ülkelerin insanları için bir “mutluluk yolu” olarak övülmüştür. Ancak, Kuşak ve Yol’u teşvik sürecinde, Soğuk Savaş zihniyetinin doğurduğu zorluklarla da karşılaşmıştır. Bu zihniyet, Çin’in “kendi etki alanlarını yaratmak” ve “hegemonya aramak” şüpheleriyle hedef haline gelmesine ve ekonomik ve ideolojik çatışmaların kışkırtılmasına yol açmıştır. Xi Jinping “dünyanın, hızlanan evrimsel bir ivmeyle yüzyıllık değişimlerin ortasında” olduğunu ve Kuşak ve Yol’un birlikte inşası için uluslararası ortamın giderek karmaşıklaştığını belirtmiştir. Xi Jinping, görüşlerini şu şekilde devam ettirmiştir: “Stratejik kararlılığımızı korumamız ve zorluklara etkin olarak yanıt vermemiz gerekiyor.” 2023’te 3. Kuşak ve Yol Uluslararası İşbirliği Zirve Forumu’nda Xi

Kasım 2022, Çin’in kuzeyindeki Hebei Eyaleti, Qinhuangdao’daki Çin-Rusya doğu rotası doğal gaz boru hattında denetim çalışmaları yapılırken (Fotoğraf: CGTN, 2022).

Jinping, duruşunu ve görüşlerini dünyaya bir kez daha açıklamıştır: “İdeolojik rekabete girmiyoruz, jeopolitik oyunlar oynamıyoruz veya blok zihniyetiyle politik çatışmalarına katılmıyoruz ve tek taraflı yaptırımlara, ekonomik zorlamalara veya ‘küresel bağları koparma ve zinciri kırma’ zihniyetlerine karşı çıkıyoruz” (FMPRC, 2023). Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesiyle etkili bir şekilde başa çıkmak, “Kuşak ve Yol”un inşasının sorunsuz ilerlemesi ve dünya ekonomisinin sağlıklı gelişimi için önemlidir.

Ekonomik Soğuk Savaş Düşüncesi ve Tezahürleri

Ekonomik Soğuk Savaş zihniyeti, esas olarak kapitalizm ve sosyalizm kampları arasındaki karşılaşma, yani Soğuk Savaş dönemi boyunca oluşan basmakalıp düşüncelerden kaynaklanmaktadır. Ekonomik küreselleşme ve bilimsel ve teknolojik değişimin hızla ilerlediği ve ülkelerin ekonomi, ticaret, yatırım ve finans gibi çeşitli alanlarda yakın şekilde bağlantılı hale geldiği bir dönemde, Batı ülkelerinden bazı insanlar hala Soğuk Savaş döneminin zıtlaşmacı kavramlarını kullanarak Çin gibi yükselen ülkelerin gelişimini kötü niyetli spekülasyonlarla engellemeye çalışmakta ve bu da dünya genelinde ülkeler arasındaki ekonomik alışveriş ve işbirliği üzerinde son derece olumsuz bir etki yaratmaktadır (Cheng & Li, 2021).

Soğuk Savaş Zihniyeti'nin Ekonomik Tezahürleri

Soğuk Savaş, 1940'ların ortalarından 1990'ların başlarına kadar süren, farklı ideoloji ve sosyal sistemlere sahip ülkelerin, yani kapitalizm ve sosyalizmin, bir dünya savaşı başlamadan

birbirleriyle politik, ekonomik, askeri, bilimsel, teknolojik ve ideolojik olarak karşı karşıya geldiği dönemdir. Soğuk Savaş'ın belki de en önemli tezahürü, iki kampın kendi içinde ekonomik, bilimsel, teknolojik ve askeri alanlarda yardımlaşma ve işbirliği yapması ve kamplar arasında şiddetli bir rekabetin yaşanmasıydı. Soğuk Savaş'ın kökeni ve özü, ideolojik önyargılar ve rekabetçi jeopolitik çıkarlar temelinde, Batı Kapitalist Bloğunun, Sosyalist Bloğun gelişimini ekonomik ambargolar, siyasi izolasyon politikaları ve ideolojik ve kültürel nüfuz kullanarak engellemeye çalışmasıydı.

1980'lerin sonlarında Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Sovyetler Birliği (SB) arasında yaşanan yumuşama ve ardından SB'de meydana gelen dramatik değişikliklerle, akademik camia da Soğuk Savaş döneminin sona erdiği yaygın bir şekilde kabul edilmiştir. Ancak, son yıllarda Batı ülkelerinin küreselleşme karşıtı önlemleri, Çin ile ABD arasındaki ekonomik ve ticari sürtüşmeler ve ABD'nin Çin'e karşı tam ölçekli baskı uygulamaya başlamasıyla, bazı akademisyenler Soğuk Savaş'ın hala bitmediğini ve hatta ısınma eğiliminde olduğunu düşünmektedir. Örneğin, Profesör Cheng Enfu, Çin ile ABD arasındaki mevcut “Serin Savaş” durumunun (hatta “ılık savaş” eğilimini), yeni bir uluslararası ilişkiler biçimi olarak ortaya çıktığını belirtir. Yine Cheng'e göre, aynı zamanda Soğuk Savaş'ın devamı olarak da nitelenebilecek bu durum, esasen askeri çatışmalar merkezli mücadeleler, önemli bir neden olarak ideolojik farklılıklar ve sıcak bir savaştan kaçınma yolu olarak öz-kontrol zihniyeti etrafında şekillenmektedir (Cheng & Yang, 2021). Soğuk Savaş ve Serin Savaş arasındaki en önemli fark, bunlardan ilkinin çift taraflı bloklaşma, büyük çaplı bir silahlanma yarışı ve küresel hegemonya mücadelesini içermemesidir.

"Son yıllarda, 'medeniyetler çatışması teorisi', 'Çin tehdidi teorisi', 'Çin'i kapsamlı olarak çevreleme teorisi' gibi gerekçelerden ilham alan Soğuk Savaş zihniyeti ve kamplar arası çatışma yeniden canlanmıştır"
(Şekil: Cai Meng/China Daily, 2022).

Soğuk Savaş'ın hala var olup olmadığı tartışmasından bağımsız olarak, Soğuk Savaş zihniyetinin bugün hala mevcut olduğu söylenebilir. SB'deki dramatik değişikliklerden sonra, bazı Batılı politikacılar ve stratejistler, dünyayı manipüle ederek hegemonyalarını sürdürme alışkanlıklarını devam ettirmişlerdir, ancak bu durum, dünya ekonomisinin barışçıl gelişimine olumsuz etki yapmıştır. "Soğuk Savaş zihniyeti" terimi, ilk kez Japon-Amerikan dilbilimci ve politikacı Samuel Hayakawa (S.I. Hayakawa) tarafından 1964'te General Semantics And The Cold

War Mentality çalışmasında kullanılmıştır. Bazı akademisyenlere göre, Soğuk Savaş zihniyeti "başkalarına düşmanlık, sıfır toplamlı mantık, ideolojik çelişkileri vurgulama, askeri caydırıcılığa dayanma ve jeopolitik ittifakı önemseme" gibi temel özelliklere sahiptir. Yazarın görüşüne göre, Soğuk Savaş düşüncesi, dünya durumunu anlama ve uluslararası ilişkileri ele alma şekli olarak Soğuk Savaş döneminden devralınan ve tarafların çıkarları arasındaki farkları aşırı vurgulayıp benzerliklerini küçümseyen bir düşünce biçimini ifade eder. Bu zihniyet, özellikle sosyalist ve yük-

selen ülkelerin gelişimine karşı güvensiz bir tutum sergileyen ve hatta bu düşünceyi etkin olarak bastırmayı savunan Batılı ülkelerdeki bazı hükümet yetkilileri, seçkinler ve medya tarafından benimsenen ikili karşıtlık düşünce tarzına özgüdür. Son yıllarda, Çin'in ekonomi, bilim ve teknoloji, askeri güç ve uluslararası etkisinin hızla artmasıyla, “medeniyetler çatışması teorisi”, “Çin tehdidi teorisi”, “Çin'i kapsamlı olarak çevreleme teorisi” gibi gerekçelerden ilham alan Soğuk Savaş zihniyeti ve kamplar arası çatışma yeniden canlanmıştır.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 3. Kuşak ve Yol Forumu için Uluslararası İşbirliği'nde “başkalarının gelişimini bir tehdit ve ekonomik karşılıklı bağımlılığı bir risk olarak görmek, kimsenin hayatını iyileştirmez veya gelişimini hızlandırmaz” diye belirtmiştir.

Ekonomik Soğuk Savaş zihniyeti, uluslararası ekonomik ilişkilerde Soğuk Savaş düşüncesinin bir tezahürüdür. Bu zihniyet; muhafazakar ülkelerin, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle büyüyen piyasa ekonomilerinin, ideolojik emirler ve o ülkelerin siyasal ve ekonomik sistemlerine saldırılar yoluyla, sahip oldukları karmaşık ve karşılıklı bağımlıya dayalı uluslararası ekonomik bağlarını kesme ve ekonomik gelişimlerini engelleme çabası şeklinde kendini gösterir. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 3. Kuşak ve Yol Forumu için Uluslararası İşbirliği'nde “başkalarının gelişimini

bir tehdit ve ekonomik karşılıklı bağımlılığı bir risk olarak görmek, kimsenin hayatını iyileştirmez veya gelişimini hızlandırmaz” diye belirtmiştir (FMPRC, 2023). Ekonomik küreselleşme, insan etkileşimlerinin genişlemesi ve toplumda iş bölümünün inceltilmesinin kaçınılmaz bir sonucudur. Bunun sonucunda, ekonomik Soğuk Savaş zihniyeti pratikte başarısız olmaya mahkumdur, çünkü bu düşünce, ekonomik küreselleşmenin nesnel yasalarına ters düşer, insanlar arasındaki gönüllü ekonomik ve ticari alışverişleri yapay olarak kısıtlar ve uluslararası işbölümünün doğal oluşumunu engeller.

Çin Hükümeti ve Çinli akademisyenler Soğuk Savaş zihniyetine yanıt vermiş ve eleştirmiştir. Aralık 1995'te, o zamanlar Devlet Konseyi Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olan Qian Qichen, uluslararası durumun özelliklerini tartışırken “uluslararası ilişkilerde ‘Soğuk Savaş zihniyetine’ bağlı kalma ve hegemonya ile güç politikasını teşvik etme eğiliminin geliştiğini” belirtmiştir. Günümüzde, Dışişleri Bakanlığı sözcüleri de defalarca ABD ve diğerlerini modası geçmiş Soğuk Savaş sıfır toplamlı zihniyetini ve ideolojik önyargılarını terk etmeye çağırmıştır. Bu arada, Kuşak ve Yol'un Soğuk Savaş zihniyetini kırmak için bir yöntem olduğu görüşü bulunmaktadır. Dışişleri Bakanlığı sözcüleri, Soğuk Savaş zihniyetinin ve sıfır toplamlı oyunun yeni dönemde küresel gelişim eğilimiyle artık uyumlu olmadığını vurgulamıştır. Mevcut literatürde KYG ve Soğuk Savaş zihniyeti üzerine yapılan araştırmalar, küresel düzenin dönüşümünde Çin'in üstlendiği yapıcı role karşı Soğuk Savaş sonrası kapitalist kampların tutum ve yaklaşımını yansıtan net ayrımı göstermiştir (Niu & Sun, 2019).

Ekonomik Soğuk Savaş Düşüncesinin Tezahürleri

Sovyetler Birliği'nin 1991 yılında çöküşünden önce, bazı yorumcular Doğu ile Batı arasındaki Soğuk Savaş'ın sona erdiğini, ancak ABD, Japonya ve Avrupa arasında "ekonomik Soğuk Savaş"ın başlayacağını ve üç taraf arasındaki ekonomik rekabetin giderek şiddetleneceğini ve ekonomik ilişkilerdeki çelişkilerin ve mücadelelerin Soğuk Savaş dönemindekilerden daha keskin olacağını belirtmişlerdir. ABD, Japonya ve Avrupa ülkeleri kapitalist ekonomilere sahip olmakla birlikte ideolojik olarak temel bir farklılık göstermemektedir. ABD ve müttefikleri olan Japonya ve Avrupa arasında geniş çapta ortak çıkarlar mevcuttur. Ne var ki, ABD Hükû-

meti ekonomik çıkarlarının zarar gördüğüne inandığında, ticaret açığını tersine çevirmek, hakim pozisyonunu sürdürmek ve tekel çıkarlarını korumak amacıyla diğer tarafı "gönüllü olarak ihracatı kısıtlamaya" zorlayan tarifeler ve diğer çeşitli yöntemler kullanmaktadır. Örneğin, 20. yüzyılda ABD ile Japonya arasındaki ticaret sürtüşmesi, 1950'lerden 1990'lara kadar sürmüş, tekstil, çelik, yarı iletkenler, televizyon, otomobiller ve diğer endüstrileri kapsamış ve Japonya'nın ekonomik olarak uzun süreli bir durgunluğa sürüklenmesiyle sonuçlanan bir uzlaşma ve geri çekilmeyle sona ermiştir.

Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesi tarihindeki tezahürlerden, 1985'te ABD ile Avrupa arasındaki Plaza Anlaşması'ndaki döviz kuru tuzağı ve 2008 ABD altıncı ipotek krizinden

Küresel düzenin dönüşümünde Çin'in üstlendiği yapıcı role karşı Soğuk Savaş sonrası kapitalist kampların tutum ve yaklaşımını yansıtan net ayrım mevcuttur (Şekil: Liu Rui/GT, 2020).

Avrupa'nın borç transferine kadar, Batı ülkelerinin hala iç çatışmalar yaşadığı ve ideoloji ve sosyal sistemler açısından temelden farklı ülkelerle olan ilişkilerinin daha da şiddetlendiği görülmektedir.

SB'deki dramatik değişikliklerden sonra, Çin dünyanın en büyük sosyalist ülkesi haline gelmiştir. Ancak, Çin her zaman "diğer ülkelerin içişlerine karışmama" ve "halkın bağımsız olarak seçtiği kalkınma yolu ve sosyal sistemlere saygı" ilkelerini savunmuştur.

SB'deki dramatik değişikliklerden sonra, Çin dünyanın en büyük sosyalist ülkesi haline gelmiştir. Ancak, Çin her zaman "diğer ülkelerin içişlerine karışmama" ve "halkın bağımsız olarak seçtiği kalkınma yolu ve sosyal sistemlere saygı" ilkelerini savunmuştur. Ancak, bazı kapitalist ülkelerin akademik ve stratejik çevreleri, yani akademisyenler, stratejistler ve politikacılar, Çin'in sosyalist piyasa ekonomisini benimsemesini bir tehdit olarak görmekte ve neoliberal paradigmatı ithal ederek ve "ekonomik savaş" başlatarak Çin'in ekonomik gelişimini kısıtlamaya çalışmaktadırlar. Çin ve diğer sosyalist ülkeler, hatta eski sosyalist ülkeler aleyhine uygulanan blokajlar, ambargolar, vergi artışları, yaptırımlar ve baskı önlemleri, günümüz dünyasında Ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin öne çıkan tezahürleridir.

Öncelikle, Çin'e karşı yüksek teknoloji ambargosu politikası sürdürülmektedir. Nisan 1994'te, ABD'nin Kasım 1949'da bir grup kapitalist ülke ile

birlikte kurduğu Komünist Ülkelere Karşı İhracat Kontrolü Koordinasyon Komitesi (Paris Koordinasyon Komitesi) dağıtılmıştır. Ancak Temmuz 1996'da, çoğunlukla Batı ülkelerinden 33 ülke, Avusturya'nın Viyana kentinde Wassenaar Anlaşması'nı imzalayarak yeni kontrol listeleri ve bilgi alışverişi kurallarını uygulamaya karar vermiştir. Ayrıca, Çin'in mevcut yüksek hassasiyetli ve ileri teknolojiyi normal ekonomik ve ticari alışverişlerini ve bilimsel ve teknolojik alışverişler yoluyla erişimini engellemek ve Çin'in yüksek teknoloji alanlarındaki bilimsel ve teknolojik ilerlemesine engel olmak amacıyla mevcut 42 üye ülke Çin'i hala dışlamaktadır. Örneğin Almanya ve Japonya, yüksek uç CNC tezgahları için Çin'e teknoloji ambargosu uygulamıştır ve ABD ile Hollanda, Çin'in fotolitografi teknolojisini öğrenmesini engellemiştir. Aralık 2021'de Biden yönetimi, aralarında Çinli drone üreticisi DJI Innovations'ın da bulunduğu sekiz Çinli şirketi engellemiştir. Çin'in Askeri Tıp Bilimleri Akademisi ve 12 diğer bilimsel araştırma kuruluşu dahil olmak üzere toplam 25 kuruluşa ihracat kontrolü uygulamıştır. Çin'in en büyük çip üreticisi olan Uluslararası Yarı İletken Üretim Şirketi'ne (SMIC) karşı daha sert yaptırımlar uygulamayı değerlendirmiş ve bu çabaları "Çin'in ileri teknolojiye erişimini sınırlamak" olarak adlandırmıştır. Daha sonra ABD Çip ve Bilim Yasası'nı geçirmiştir. Çin'i sınırlamak ve yüksek teknolojide "küçük bahçe ve yüksek duvar" inşa etmek için Japonya, Güney Kore ve Tayvan'ı bir araya getirerek "Çip Dörtlülük İttifakı"ni kurmuştur. Ayrıca, Batı ülkeleri Küba gibi sosyalist ülkelere karşı uzun vadeli ambargo ve blokaj önlemleri uygulamıştır. 1959'da Küba Devrimi'nin zaferinden bu yana, ABD Küba'ya karşı düşmanca bir politika uygulamaya devam etmiştir ve henüz Küba'ya karşı ambargoyu tamamen kaldırmamıştır.

İkincisi konu, uluslararası ticarete tek taraflı çıkarların korunması ile ilgilidir. Ticaret Bakanlığı'nın "Çin Ticaret Tedbirleri Bilgi Ağı" tarafından yayınlanan istatistiklere göre, 2001'den 2023'e kadar ABD Çin'e karşı 168 anti-damping ve 111 anti-sübvansiyon ticaret tedbiri davası başlatmış, Avrupa Birliği ise Çin'e karşı 118 anti-damping ve 18 anti-sübvansiyon ticaret tedbiri davası açmıştır. ABD ve Avrupa Birliği, Çin'in piyasa ekonomisi statüsünü tanımayı reddederek anti-damping tespitlerinde "ikame ülke" sistemini uygulayarak Çin'e yüksek tarifeler uygulamış, bu da Çinli işletmelerin milyarlarca dolarlık emtia ihracatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu, Batı ülkelerinin ekonomik ve ticari alanlarda Çin'e karşı çifte standartlarla haksız muamelede bulunduğunu göstermektedir. Görev süresi boyunca, ABD'nin Trump yönetimi, Dünya Ticaret Örgütü anlaşmazlık çözüm mekaniz-

masını atlayarak soruşturmalar başlatmış ve iç hukuka dayanarak Çin ürünlerine tarifeler uygulamış, böylelikle Çin ve ABD arasındaki ekonomik ve ticari sürtüşmeyi kışkırtarak tırmandırmıştır. Ek olarak, Ekim ve Aralık 2020'de ABD, Vietnam'ın kereste, tekstil ve konfeksiyon, ayakkabı ve döviz kuru politikalarına yönelik "301 soruşturmaları"ni başlatmış, Vietnam tarafını "döviz kuru manipülatörü" olarak listelemiş ve Vietnam'ın ABD'ye ihracatına cezai ve yüksek tarifeler uygulamıştır. "Adil ticaret" kisvesi altında, ABD öncülüğündeki gelişmiş kapitalist ülkeler, ticaret korumacılığına ve ticaret zorbalığına başvurmuş, tek taraflı olarak ticari sürtüşmeler yaratmış ve kendi mevcut çıkarlarını korumuştur. Bu durum, uluslararası ticaretin gerçekten adil bir şekilde işletilmesi önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir.

Üçüncüsü, genelleştirilmiş ulusal güvenlik

"ABD öncülüğündeki gelişmiş kapitalist ülkeler, ticaret korumacılığına ve ticaret zorbalığına başvurmuş, tek taraflı olarak ticari sürtüşmeler yaratmıştır" (Şekil: Ma Xuejing/China Daily, 2024).

gerekeciyle sosyalist ve geçiş ülkelerinden gelen şirketler hedef alınmaktadır. Son yıllarda, ABD “ulusal güvenlik” kavramını genelleştirmiş ve “kullanıcı bilgilerini çalmak” ve “ulusal güvenliği tehlikeye atmak” gibi uydurma suçlamalarla Çinli şirketleri baskı altına almak için ulusal gücünü kötüye kullanmıştır. ABD Ticaret Bakanlığı, ZTE ve Huawei gibi iki Çinli iletişim şirketini ihracat kontrolü için “Varlık Listesi”ne almış, çipler gibi temel bileşenlerin tedarikini kesintiye uğratmış, Çinli şirketler tarafından üretilen ekipmanların 5G ağlarının inşasında kullanılmasını yasaklamış ve ZTE’yi büyük cezalar ödemeye ve yönetim kurulunu yeniden düzenlemeye zorlamıştır.

“Uluslararası alanda ‘dar çevre’ler yaratmak ve ‘yeni soğuk savaş’ yürütmek, başkalarını dışlamak, tehdit etmek ve korkutmak, başının çaresine bakarak diğerlerinden kopmak, tedarik kesmek ve yaptırım uygulamak ve yapay olarak birbirimizi izole etmek, dünyayı bölünmeye ve hatta çatışmaya sürükler...”

2021’de Trump yönetimi, ABD yatırımcılarının Çin’den alım yapmasını yasaklayan bir başkanlık kararnamesi çıkarmıştır. Ocak 2021’de Trump yönetimi, ABD yatırımcılarının sözde “Çin askeri mülkiyetinde veya kontrolünde” olan onlarca şirkete yatırım yapmasını yasaklayan başka bir başkanlık kararnamesi çıkarmıştır. Söz konusu şirketler arasında Chi-

na Mobile, China Unicom ve China Telecom bulunmaktadır ve Amerikalıların Alipay, Tencent QQ ve WPS gibi sekiz Çinli yazılım ürününü geliştiricisi veya denetçisi ile işlem yapmalarını yasaklamıştır. 2020’nin sonunda ABD Ticaret Bakanlığı, ihracatlarını kısıtlamak amacıyla 58 Çin şirketini “Varlık Listesi”ne alırken, aynı zamanda 45 Rus şirketini bastırmak için “Kara Liste”ye almıştır. ABD Ticaret Bakanı Raimondo’ya göre, şu anda 700’den fazla Çin şirketi ABD Hükümeti’nin ihracat kontrol listesinde yer almakta olup, bunların üçte birinden fazlası Biden yönetimi göreve başladığından bu yana listeye eklenmiştir.

Bu keyfi ve mantıksız uygulamalar, ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin tam bir tezahürüdür ve Çin ile ABD arasında “kopma”, “zincirleri kırma hadisesi” ve hatta bir “yeni Soğuk Savaş” yaşanmasına dair karamsar beklentiler doğurmuştur. Bu konuda Çin, kopmayı reddettiğini ve bireysel Batılı hükümet yetkilileri tarafından yapay olarak yaratılan sözde “yeni Soğuk Savaş”ı kesinlikle karşı çıktığını açıkça belirtmiştir. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping Dünya Ekonomik Forumu’nun “Davos Gündemi” diyalogunda özel bir mesajda şunları söylemiştir: “Uluslararası alanda ‘dar çevre’ler yaratmak ve ‘yeni soğuk savaş’ yürütmek, başkalarını dışlamak, tehdit etmek ve korkutmak, başının çaresine bakarak diğerlerinden kopmak, tedarik kesmek ve yaptırım uygulamak ve yapay olarak birbirimizi izole etmek, dünyayı bölünmeye ve hatta çatışmaya sürükler... Günümüz dünyasında, soğuk savaş, sıcak savaş, ticaret savaşı veya bilim ve teknoloji savaşı yaparak çatışma ve düşmanlık yoluna girersek, sonuçta tüm ülkelerin çıkarlarına zarar verir ve halkımızın refahını feda ederiz” (FMPRC, 2021).

Ekonomik Soğuk Savaş Zihniyetinden Kaynaklanan KYG'nin Zorlukları

Kuşak ve Yol'un karşılaştığı ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin ortaya çıkardığı zorluklar esas olarak şu şekillerde tezahür etmektedir: Birincisi, Kuşak ve Yol'un amacı ve içeriğinin çeşitli yanlış yorumları; ikincisi, Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesine dayanarak Kuşak ve Yol sürecini engellemek için buna muadil olarak tasavvur edilen bir mekanizma kurma yönündeki girişimler.

KYG'nin amacının kasıtlı yanlış yorumlanması

KYG, yabancı akademisyenler tarafından geniş çapta ilgi görmüş ve çok sayıda yorum almıştır (Gürcan & Donduran, 2023). Kuşak ve Yol'un çeşitli yanlış yorumları arasında iki temsilci görüş bulunmaktadır: "KYG, Çin'in Marshall Planı versiyonudur" ve "KYG, Trans-Pasifik Ortaklığı'na (TPP) bir yanittir".

Marshall Planı, ABD'nin İkinci Dünya Sava-

şından sonra Batı Avrupa ülkelerini yeniden inşa etmek ve ekonomik yardım sağlamak için oluşturduğu bir plandı. ABD, bu planın uygulanması yoluyla Batı Avrupa ülkeleri üzerindeki kontrolünü güçlendirerek plandan en fazla faydalanan oyuncu oldu. oldu (Gürcan, 2022). Peterson Institute for International Economics, RAND Corporation ve diğer düşünce kuruluşları Kuşak ve Yol'u Marshall Planı ile karşılaştırarak, Çin'in geçmişte ABD'nin yaptığı gibi ekonomik gücünü jeopolitik etkiye dönüştürmeyi ve kendi iradesine göre "dünyada en etkili güç haline gelmeyi" hedeflediğini savunmuşlardır. Onlar, Çin'in kendi isteklerine göre "uluslararası düzeni yeniden şekillendirme" amacı güttüğünü düşünmektedirler (Milton, 2018). The Diplomat'ta yayınlanan bir makaleye göre, Çin'in Yeni İpek Yolu ve ABD'nin Marshall Planı, "yükselen bir küresel gücün, dış politika hedeflerine ulaşmak için ekonomik gücü kullanma girişimleridir" (Tiezzi, 2014). KYG'nin Çin'in Marshall Planı versiyonu olarak veya "coğrafi

Macaristan Budapeşte'ye giden bir Çin-Avrupa yük treni, 29 Temmuz 2022'de doğu Çin'in Anhui Eyaleti, Hefei'deki bir lojistik üssünden ayrılıyor (Fotoğraf: Xi Jingyu/Xinhua, 2022).

Şekil 1. Son yıllarda "Kuşak ve Yol" ile benzer veya rekabet etmeyi amaçlayan yabancı programlar

Yıl	Düzenleyen	Konu
2015	Japonya	Yüksek Kaliteli Altyapı Ortaklık Programı
2017	ABD	Hint-Pasifik Stratejisi (Hint-Pasifik Ekonomik Çerçeve 2022)
2017	Hindistan	Asya Büyüme Koridoru Programı
2019	ABD	Mavi Nokta Ağı Projesi
2021	AB	"Küresel Kapı" programı
2022	G7, Yediler Grubu	Küresel Altyapı ve Yatırım Ortaklığı (G7)
2023	Seçilmiş G20 ülkeleri	"Hindistan-Orta Doğu-Avrupa" ekonomik koridor programı

Kuşak ve Yol Girişimi ile benzer olan veya rekabet eden programların başlangıç yılı, organizatör ülkesi ve adını gösteren tablo (Şekil: Shu, 2024).

genişlemecilik" olarak tanıtılması, "Çin'e karşı ittifaklar oluşturmak ve Kuşak-Yol güzergahında, ülkeleri ve bölgeleri KYG'ye boykota teşvik etmek" amacını taşımaktadır.

Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP), ABD'nin himayesinde Japonya, Kanada ve 12 diğer ülke ile müzakerede edilen çok taraflı bir serbest ticaret anlaşmasıdır (Gürcan, 2019; Gürcan & Donduran, 2024). Ocak 2015'te dönemin ABD Başkanı Obama, Birliğin Durumu konuşmasında TPP'nin, "küresel ekonominin en dinamik bölgesinde (Asya'da) uluslararası ekonomik kuralları Çin'in belirlemesini engellemek" amacıyla tasarlandığını söylemiştir. ABD, yeni uluslararası ticaret kuralları için yüksek standartlar belirleyerek Asya-Pasifik bölgesindeki mutlak liderliğini sergilemiş ve Çin'in kuşatılmasını daha belirgin bir şekilde vurgulamıştır (Cui, vd., 2018).

Aynı yılın Ekim ayında, Nihon Keizai Shimbun "Çin'in Kuşak ve Yol'unun TPP'ye karşı koyması" başlıklı bir makale yayımlayarak, "Asya ekonomik çemberi etrafında Çin ve ABD arasındaki hakimiyet mücadelesi tüm hızıyla devam etmektedir" demiştir. Yukarıdaki görüşler, TPP ile Kuşak ve Yol arasındaki ilişkiyi antagonistik, rekabetçi ve rakip olarak değerlendirir; özellikle de Kuşak ve Yol'u, Çin'i "dışlayan" TPP'ye karşı mücadelede "başka bir odak" olarak görmektedir. Trump, 2017'de ABD başkanı olduğunda, hemen TPP'den çekilme kararını açıklamıştır ve Obama dönemindeki "Çin ile uluslararası ekonomik kuralları belirleme hakkı için rekabet"ten, Çin ile ABD arasında daha doğrudan ekonomik ve ticari sürtüşme yaratmaya geçmiştir. Bu hamle, ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin daha da şiddetlenmesinin bir sonucudur.

“Kuşak ve Yol” İnşa Sürecinin Engellenmesi

Çin, Kuşak ve Yol’u ortaya attığından beri ABD, Japonya, Hindistan ve diğer ülkelerin hükümetleri, Asya-Pasifik bölgesinde altyapı inşası ve bağlantısallık konusunda KYG’ye oldukça benzer programlar öne sürmüşlerdir. Ancak bu sözde yeniden yapılanma yardım programları adil rekabet ve gelişmekte olan ülkelerin yararına dayanmamakta, bilakis KYG’nin geliştirilmesini kasıtlı olarak engellemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, KYG’nin denizcilik işbirliği çerçevesinde yer alan “Çin-Hint Okyanusu-Afrika-Akdeniz Mavi Ekonomi Koridoru”, bölgedeki Çin, ABD ve diğer büyük güçler arasında şiddetli bir stratejik rekabetle karşı karşıyadır. Çin, ABD ve diğer bölgesel büyük güçler, şiddetli stratejik oyunların doğurduğu ciddi zorluklarla boğuşmaktadır.

Mayıs 2015’te Japon Hükümeti, “Yüksek Kaliteli Altyapı için Ortaklık” programını önermiştir ve

önümüzdeki beş yıl içinde Asya ülkelerine “yüksek kaliteli” altyapı inşası için 110 milyar dolar yardım sağlayacağını duyurmuştur. Japonya’nın “yüksek kalite” vurgusu, Çin’in yardım altyapısının “düşük kalite” olduğuna atıfta bulunmaktadır. Aynı zamanda, programın inşaat içeriği, kapsamı, stratejik hedefleri ve fon kullanımı, “Kuşak ve Yol” programı ile oldukça benzerdir ve gerçek amacı, KYG ile karşılıklı rekabet içinde yarışmaktır (Mei, 2018).

Hindistan Hükümeti, Mayıs 2017’de Güneydoğu Asya, Güney Asya ve Afrika kıtası arasındaki bağlantıyı geliştirmeye odaklanan Asya-Afrika Büyüme Koridoru (AAGC) programını önermiştir. Program, kıtaları bağlayan deniz koridorlarının inşasına vurgu yapar. Programın çevre dostu olmasına ve düşük maliyetli olmasına, aynı zamanda “geniş çapta tanınan uluslararası normlara, iyi yönetime, hukukun üstünlüğüne, açıklığa, şeffaflığa ve eşitliğe” dayanan “karşılaştırmalı avantajına”

29 Temmuz 2021’de çekilen fotoğraf Hırvatistan’ın güneyindeki Komarna yakınlarındaki Mali Ston Körfezi’nde Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında Çin’in inşa ettiği Peljesac Köprüsü’nü gösteriyor. Adriyatik Denizi’ndeki Mali Ston Körfezi üzerindeki 2,4 km’lik köprü, Bosna-Hersek topraklarının kısa bir şeridini atlayarak Hırvatistan anakarasını ve en güneydeki Dubrovnik-Neretva İlçesinin Peljesac Yarımadasını birbirine bağlıyor (Fotoğraf: Xinhua/Gao Lei, 2021).

vurgu yapılıdır (Chaudry, 2017). “Asya-Afrika Büyüme Koridoru”, coğrafi kapsam ve işbirliği alanları bakımından “Kuşak ve Yol” ile yüksek derecede örtüşmektedir. Bu durum da, Hindistan ve Japonya’daki bazı siyasi güçlerin Çin’e karşı dengeleme çabalarının ilerletilmesini ve Kuşak ve Yol’un etkisinin azaltılmasını amaçladığını göstermektedir.

Çin Dışişleri Bakanlığı, “KYG’nin borç tuzağı yarattığı iddiası tamamen yanlış bir önermedir” savını sağlam verilere dayanarak çürütmüştür.

ABD’nin Overseas Private Investment Corporation (OPIC) şirketi, Kasım 2019’da “piyasa odaklı, şeffaf ve finansal olarak sürdürülebilir” altyapı gelişimini teşvik etmek amacıyla tasarlandığı iddia edilen “Blue Dot Network” programını önermiştir. Blue Dot Network, sözde inşaat projelerini değerlendirecek ve sertifikaya verecektir. Eski Ticaret Bakanı Ross’un Asya’da “sürdürülebilir” projeleri desteklemeye yönelik bir çaba olarak tanımladığı ve eski Ulusal Güvenlik Danışmanı John O’Brien’in “piyasa odaklı, şeffaf ve finansal olarak sürdürülebilir” bir altyapı programı olarak nitelediği bu program, bizzat ABD hükümet yetkilileri tarafından desteklenmektedir. O’Brien, “ülkeleri borç tuzağına düşüren düşük kaliteli projelere” karşı mücadele edeceğini belirtmiş ve KYG’nin sözde “borç tuzağı” yarattığını ima etmiştir. Çin Dışişleri Bakanlığı, “KYG’nin borç tuzağı yarattığı iddiası tamamen yanlış bir önermedir” savını sağlam verilere dayanarak çürütmüştür.

Stratejik düzeyde, Trump yönetimi 2017’de

“Hint-Pasifik Stratejisi”ni önermiştir. Bu öneri, özellikle “21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu”na karşı jeopolitik bir kuşatma çabası başlatarak potansiyel bir askeri tehdit yaratmıştır ve ekonomik bir korumacılık teşebbüsü olarak öne çıkmıştır. “Hint-Pasifik Stratejisi”, jeopolitik bir kuşatma başlatmayı, potansiyel bir askeri tehdit yaratmayı ve ekonomik korumacılık eğilimini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu strateji altyapı alanında ilerleme sağladıkça, KYG ile başa baş rekabet edecek duruma gelerek ilgili ülkeleri ABD etrafında toplayarak KYG’yi engelleyecektir. Bu iki jeopolitik işbirliği gündemi, ABD-Çin rekabetinin, uzun vadeli ve daha şiddetli bir hal alacağını göstermektedir (Wang & Zhang, 2021). Mayıs 2022’de ABD Başkanı Biden, Hint-Pasifik Stratejisini desteklemek için ekonomik bir alt yapı sağlayacak olan Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi’nin (IPEF) başlatıldığını duyurmuştur ve Hint-Pasifik altyapı gelişimi için 50 milyar dolardan fazla fon sağlanacağını taahhüt etmiştir. Haziran 2022’de, Yediler Grubu (G7) liderleri ise gelişmekte olan ülkelerde altyapı inşa etmek ve “daha iyi bir dünya inşa etmek” amacıyla beş yıl içinde 600 milyar dolar toplamayı vadeden Küresel Altyapı ve Yatırım Ortaklığı programını başlatmıştır. Avrupa Komisyonu Başkanı Von der Leyen, altyapı planının “Çin’in KYG projelerine karşı koymak” ve “oradaki Çin yatırımlarını değiştirmek” için tasarlandığını açıklamıştır (Reuters, 2022). 9 Eylül 2023’te, ABD, Hindistan, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Avrupa Birliği, G20 zirvesi çerçevesinde Hindistan-Orta Doğu-Avrupa Ekonomik Koridoru’nun (IMEC) inşasını duyuran bir mutabakat zaptı imzalamıştır. Bu iddialı “Modern Baharat Yolu”, Çin’in artan etkisine karşı koymak ve KYG altyapısını değiştirmek için anahtar ABD girişimlerinden biridir.

KYG'ye Meydan Okuyan Ekonomik Soğuk Savaş Zihniyetinin Ardındaki Nedenler

Ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin KYG'ye yönelik neden olduğu zorluklar, esas olarak uluslararası tekeli sermayenin mevcut ekonomik çıkarları ve farklı gelişim yollarından kaynaklanan kültürel ve ideolojik farklılıklara dayalı önyargılar ve sistemsel boşluklar etrafında şekillenmektedir. Son yıllarda ABD, Çin'e karşı bir dizi gayri meşru kuşatma politikası benimsemiştir ve bu politika esasen Amerika'nın Soğuk Savaş zihniyetine dayanan bir "yollar ve değerler üzerindeki anlaşmazlık"tır.

Kültürel ve ideolojik farklılıklardan kaynaklanan önyargılar

Kuşak ve Yol sürecinde ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin zorluklarının nedeni öncelikle Çin ile Batı arasındaki kültürel farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Doğal koşullar ve tarihi geleneklerdeki farklılıklar nedeniyle, Çin ve Batı farklı kültürel arka planlar oluşturmuştur. Örneğin, Çin kültürü "uluslararası uyum"u ve "dünya birliği"ni savunurken, Batı kültürü "üstünlük mücadelesi" için "Thucydides tuzağına" sıkı sıkıya inanmaktadır; Çin kültürü karşılıklı yardım ve işbirliğini, "dünyaya yardım etmeyi" vurgularken, Batı kültürü rekabeti ve "orman kanununu" savunmaktadır. Alman sosyolog Max Weber'e göre, Konfüçyüsçülük tarafından domine edilen Çin kültürü "barışçıl bir karaktere" sahiptir, Batı'nın genişlemeci Protestan karakterinden çok farklıdır. Çin, tarih boyunca uzun bir süre Batı'dan önde bir gelişim sergilemiştir ve insanlık medeniyetine önemli katkılarda bulunmuştur. Batılılar bir zamanlar derin Çin kültürüne büyük bir hayranlık duyuyordu. Ancak modern zamanlarda Çin, Batılı emperyalist güçlerin

istilası ve zorbalığına uğramıştır ve Çin kültürü geri kalmış ve aşağı olarak görülmüştür. Ancak Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) liderliğinde Çin ulusu, dünya halklarından biri olarak kendini yeniden güvenle tesis etmiştir. Marksizmin temel ilkelerinin geleneksel Çin kültürü ile birleştirilmesi Çin kültürünü bir kez daha öne çıkarmıştır. Ancak, bazı Batılı burjuva seçkinler, sosyalist sistem altında Çin kültürünün canlanmasını görmek istememektedir ve çok kültürlü değişimlere katılmayı reddetmektedir. ABD Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Ofisi'nin eski direktörü Skinner, ABD-Sovyet Soğuk Savaşını "Batı ailesi içinde bir mücadele" olarak gördüğünü, aynı zamanda Çin-Amerika çatışmasının "iki tür 'medeniyet ve ırk' arasında bir 'medeniyet ve ırk savaşı' olduğunu ve ABD'nin tarihinde ilk kez "gerçekten farklı bir medeniyetle savaşmak zorunda kaldığını" belirtmiştir (Micheal, 2019). Eski ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Gingrich de, ABD ile Çin arasındaki çatışmanın uzun vadeli bir "medeniyetler çatışması" olduğunu iddia etmiştir. Bu kültürel "sıfır toplamlı oyun, sen kaybedersin, ben kazanırım" perspektifinden bakan Batı, "hoşgörü ve karşılıklı anlayış, uyum ve farklılık" fikrini idrak edememektedir.

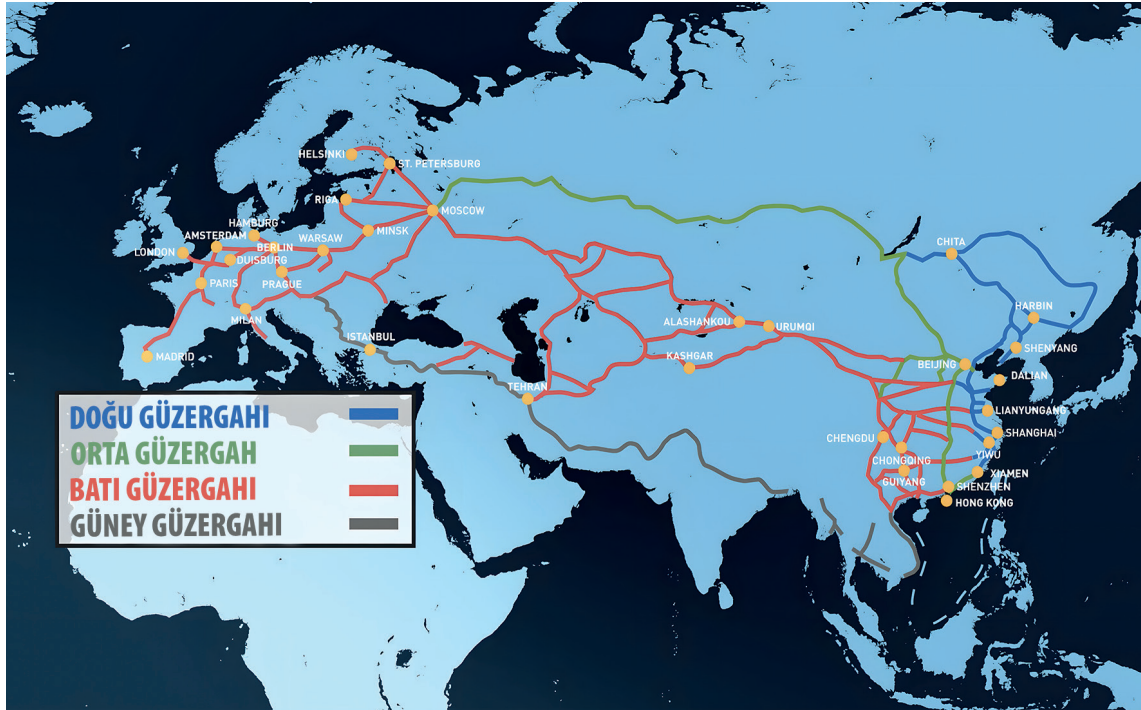
Bir toplumun kültürü, politik ve ekonomik düşüncede, yani ideolojide dışa yansır. Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin kültürel kökleri ise ideolojik farklılıklarda yatar. Farklı sınıfların çıkarlarını yansıtan ideolojiler arasındaki fark, Çin ile Batı arasındaki kültürel alışverişleri ve karşılıklı anlayışı engelleyen bir etken oluşturur. Çin, ideoloji alanında Marksizmin rehber konumunu ısrarla savunur, işçi sınıfının ve çalışan halk kitlelerinin temel çıkarlarını temsil eder. Buna karşılık burjuva ideolojisi, kapitalistlerin işçileri sömürmesini meşrulaştırır ve "bireyin en üstün olduğu, öz çıkarların önce geldiği"ne yönelik

dar kafalı inancı teşvik eder. Bu nedenle burjuva ideolojisi, çeşitli yollarla Marksizmle konuşma ve egemenlik hakkı için mücadele eder, böylece Marksizmin yayılmasını engeller. Örneğin, Batıda belirli medya odakları, “çifte standartlar” kullanarak seçici raporlar düzenler ve hatta gerçekleri çarpıtır, yalanlar uydurur, Çin’in Parti ve hükümet imajını karalar ve Çin yanlısı görüşleri ifade eden hesapları yasaklar. Bu çabalar, hala günümüzde ideolojik çatışmayı körüklemektedir. Örneğin, eski ABD ulusal istihbarat direktörü Ratcliffe, Wall Street Journal’da yayımlanan bir makalede, Çin’in “II. Dünya Savaşı’ndan bu yana demokrasi ve özgürlüğe yönelik en büyük tehdit olduğunu” hatalı bir şekilde ileri sürmüştür. Eski Dışişleri Bakanı Pompeo, Nixon Kütüphanesi gibi yerlerde komünizm ve Çin karşıtı açıklamalar yaparak, Çin Komünist Partisi’nin eylemlerini

“özgür dünya için en büyük meydan okuma” olarak nitelendirmiş ve Çin Komünist Partisi ve hükümetine karşı bir kampanya başlatılmasını kışkırtmıştır. Biden yönetimi göreve geldikten sonra, sözde “Demokrasi Zirvesi”ni bir araya getirerek “demokrasiye karşı otoriterlik” anlatısını pazarlamıştır, blok politikası yürütmüştür, insanları taraf seçmeye zorlamıştır ve bölünme ve çatışmaları kışkırtarak hegemonyacı çabalar peşinde koşmuştur.

Farklı Gelişim Yollarından Kaynaklanan Kurumsal Farklılıklar

Dünya genelindeki ülkelerin farklı ulusal koşulları, her ülkenin kendi gerçeklerine uygun bir gelişim yolu seçme ve kendi gelişim gereksinimlerini karşılayan bir sosyal sistem kurma hakkını belirler.

KYG güzergâhındaki ülkeler Orta Asya, Batı Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya, Doğu Avrupa, Afrika gibi bölgelerde yer almaktadır (Şekil: CGTN, 2022).

Çin özelliklerine sahip sosyalist sistem, Çin toprağında kök salmış, pratikte araştırılmış, Çin halkının iradesini yansıtmış ve ulusun büyük canlanmasını garanti altına almıştır. KYG'yi başlatarak ve bunun üzerinden uluslararası işbirliğini teşvik ederken Çin, sistemini nakletmeyi, Çin modelini ihraç etmeyi veya etki alanını genişletmeyi amaçlamamakta, ancak tüm ülkelerin halklarının bağımsız seçimlerine tam saygı göstermek ve onların ekonomik gelişim sayesinde yaratılan zenginlikten faydalanmalarını sağlamak istemektedir. Öte yandan, Ekonomik Soğuk Savaş zihniyetine bağlı olanlar kapitalist ekonomik sistemini kutsallaştırmakta ve onu tek tip bir model olarak belirlemekte, sistemlerini tüm dünyaya dayatmak için sert gücü bir destek olarak kullanmakta, her yere “özelleştirme, piyasalaşma ve liberalleşme” şeklindeki neoliberal ekonomik paradigmayı ihraç etmekte, sosyalist sistemin unsurlarını kısıtlamakta ve bastırmakta ve hatta perde arkasında sistemde köklü değişikliklere yol açan “renkli devrimler” düzenlenmektedir (Gürcan, 2015; Gürcan, 2022).

Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin rekabetçiliği, kapitalist piyasa ekonomisi sistemine dayanan “kazanan her şeyi alır” ilkesinin bir sonucudur.

Japon-Amerikan akademisyen Francis Fukuyama, insan tarihinin kapitalist “özgürlük ve demokrasi sistemi” ile “sona ereceğini” ilan etmişti, ancak Çin özelliklerine sahip sosyalist sistemin devam etmesi, yetkinleştirilmesi ve gelişmesi ile Fukuyama kendi tahmininin yanlış olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. Esasında, ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin dışlayıcılığı, “özel mülkiyet” ve “özel mülkiyet” kavramında “paylaşımdan” daha güçlü

olan “dışlayıcılık” nedeniyle kapitalist özel mülkiyet sisteminden kaynaklanmaktadır; ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin rekabetçiliği, kapitalist piyasa ekonomisi sistemine dayanan “kazanan her şeyi alır” ilkesinin bir sonucudur. Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin rekabetçi doğası, “bazılarının yenilgi ve ölümü, diğerlerinin zafer ve hakimiyeti” ilkesine dayanan rekabete dayanmaktadır (Stalin, 1979, p.195). Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin yayılmacı doğası, sermayenin kar arayışı nedeniyle tek bir ülkenin sınırlarını aşarak değer artışı gerçekleştirmesi ve tüm dünyayı etkisi altına alma arzusundan kaynaklanan kapitalist üretim biçiminin küresel genişlemesinde kök salmıştır.

Uluslararası Tekelci Sermayenin Ekonomik Çıkarlarının Kökenleri

KYG'nin, Ekonomik Soğuk Savaş zihniyeti tarafından reddedilmesi, uluslararası tekelleşmiş sermayenin mevcut ekonomik çıkarlarını savunma amacına dayanmaktadır ve bu durum iki yönlüdür. Bir yandan “Kuşak ve Yol”, güzergâhtaki ülkelerde uluslararası tekelleşmiş sermayenin esas ekonomik çıkarlarına dokunabilir. KYG güzergâhındaki ülkeler Orta Asya, Batı Asya, Güney Asya, Güneydoğu Asya, Doğu Avrupa, Afrika gibi bölgelerde yer almaktadır. Uluslararası tekelleşmiş sermaye veya ABD öncülüğündeki Batılı gelişmiş kapitalist ülkeler, bu bölgelerin bazılarında ekonomik, politik, kültürel ve askeri güçleriyle zaten kontrol sağlamış ve bazı ülkelerin ekonomik yaşam damarları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur ki bu da tekelci burjuvazinin fazla değer elde etmesini istikrarlı bir şekilde garanti altına alır. Eğer Çin, Kuşak ve Yol boyunca ülkelerle işbirliği yaparsa, bu durum söz konusu bölgelerde ekonomik etki yaratacak ve bu da tekelci çıkarlar düzeninde derin bir ayarlama yapılmasına neden olacak, söz konusu ülkelerin

“etinden sütünden” yararlananların ayrıcalıklı durumunu etkileyerek uluslararası tekelci sermaye ve gelişmiş ülkelerin mevcut çıkarlarına zarar verecek ve yükselen güçlerle yerleşik güçler arasında ekonomik çıkar çatışmalarına yol açacaktır.

Öte yandan KYG, Batılı ülkelerin tek el sermayesiyle yeni çıkar çatışmaları yaratabilir. Kuşak ve Yol inşası sayesinde, güzergahtaki ülkeler gelişimin meyvelerini paylaşacak, kazan-kazan ve ortak refah sağlayacak, çıkarlar ve kader topluluğu inşa ederek “barışçıl gelişim, karşılıklı yararlı işbirliği ve ortak refah” için modernleşmeyi gerçekleştirecektir. “Kuşak ve Yol”un ahlaki avantajları ve elde ettiği başarılı sonuçlar, daha fazla ülkenin bu girişimle özdeşleşmesini ve altyapı inşası, ticaret ve yatırım gibi alanlarda Çin ile işbirliğini güçlendirmesini sağlayacaktır. Böylece Çin’in ve güzergahtaki ülkelerin malları, teknolojileri ve sermayesi Kuşak ve Yol boyunca sorunsuz bir şekilde dolaşacaktır. Özellikle Çin’in altyapı inşaat projelerinin “dışa açılması” sadece ev sahibi ülkenin ekonomisinin sürdürülebilir gelişimine vesile olmamakta, aynı zamanda Çin’in ekonomik gelişim imkânlarını da genişletir. Bu şekilde, gelişmiş ülkelerin merkezde olduğu ve gelişmekte olan ülkelerin karlarını gelişmiş ülkelere aktardığı, kapitalizmin sömürge döneminden beri devam eden ekonomik düzen tamamen kırılacak, böylece güzergahtaki ülkelerin olumlu tepkileri ile Batılı gelişmiş ülkelerin pasif küçümsemeleri arasında keskin bir tezat oluşacaktır.

Ekonomik Soğuk Savaş Zihniyetinin Zorluklarını Ele Alarak KYG İnşasını Geliştirme

Ekonomik Soğuk Savaş düşüncesinin zorluğuna etkili bir şekilde karşı koymak ve KYG’nin inşasının sorunsuz ilerlemesi için teorik ve pra-

tik garantiler sağlamak amacıyla, bir yandan Kuşak ve Yol’a bilgi açısından uygun bir isim vermek ve simetri ve şeffaflığı artırmak gerekmektedir. Böylece dünya genelindeki tüm ülkeler KYG’yi iyi bir şekilde anlayabilir. Diğer yandan, çeşitli uluslararası işbirliği platformları ve hükümetlerle çalışarak ortak çıkarlar açısından “pastayı” büyütme ve paylaşmak, kötü niyetli rekabeti iyi niyetli etkileşimle değiştirmek; kasıtlı yanlış yorumlara ve kışkırtmalara cesur mücadeleler ve iyi diyaloglarla yanıt vermek ve çatışmaları ve endişeleri çözmek gerekmektedir.

Uluslararası iletişimin etkisini güçlendirme ve KYG’ye iyi bir ün kazandırmak için aktif çabalar sarf etmek

Batıdaki gelişmiş ülkeler hala uluslararası söylemin baskın gücünü kontrol ettiği için, Çin’in “karalanması” durumu henüz temelden iyileştirilememiştir. Tanıtım çalışmalarında Çin’in girişimlerde bulunarak “KYG’nin ortak inşası konsepti, ilkeleri ve yöntemleri hakkında derinlemesine açıklamalar sağlayabilmek, ortak inşanın hikayesini anlatabilmek ve kamuoyu için iyi bir atmosfer yaratmak” için iyi bir iş çıkarması gerekiyor (Xi, 2022, p.496). Kuşak ve Yol boyunca Çin’in neler yaptığını dünyaya göstermek, gerçekleri açıklamak ve Çin’in gerçek duruşunu ve pozisyonunu iletme önemlidir. Aynı zamanda, Batıdaki bazı kötü medya odakları ve politikacıların iftiralılarını çürütmeli ve Kuşak ve Yol’a karşı neo-emperyalist saldırılarla aktif bir şekilde mücadele etmeliyiz (Cheng & Li, 2021). KYG hakkında bilgi açıklığını keşfetmeli ve simetri ve şeffaflığı artırmalıyız ki Kuşak ve Yol inşasında simetri ve şeffaflık problemi yavaş yavaş ortadan kalsın.

Öncelikle KYG, Marshall Planı'nın bir Çin versiyonu değildir. KYG, açıklık ve işbirliği ürünüdür ve insanlığın kader topluluğunu inşa etme pratiğinin canlı bir örneğidir; jeostratejik bir kavram veya jeopolitik bir araç değildir ve modası geçmiş Soğuk Savaş düşüncesiyle değerlendirilemez. KYG, Çin'in dünya ekonomisiyle derinlemesine bütünleşmesini sağlamış ve dünya için mevcut krizle başa çıkma çözümleri sunmuştur. Sırp Uluslararası Politik ve Ekonomik Çalışmalar Enstitüsü Bölgesel Çalışmalar Kuşak ve Yol Merkezi Direktörü Ivona Radovac, uluslararası objektiflik adına, KYG'nin yeni bir Marshall Planı versiyonu olmadığını, çok farklı hedefleri ve yöntemleri olduğunu belirtmiştir. KYG, arka plan, temel amaç, katılımcılık ve katılımcıların durumu açısından temelden Marshall Planı'ndan farklıdır. Marshall Planı, Soğuk Savaş döneminde ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki ekonomik çatışmanın bir ürünüydü ve temel amacı Batı Avrupa üzerinde ABD'nin ekonomik kontrolünü sağlamak ve sosyalist kampı dengelemektir.

“Çin, tüm bağlantı girişimleriyle kenetlenmeye ve gelişmekte olan ülkeler için faydalı olacak işbirliğini birlikte keşfetmeye isteklidir.”

ABD, Batı Avrupa ülkelerine sağladığı ekonomik yardıma anti-Sovyet ve anti-komünist politik koşullar eklemiş, alıcı ülkeler pasif ve bağımlı bir konum üstlenmiştir. Öte yandan KYG, Soğuk Savaş zihniyetini terk eder ve ideolojiye dayalı sınırlar çizmez. Ekonomik küreselleşme eğilimine uygun olarak, açık ve hoşgörülü bir zihniyetle

uluslararası işbirliğini teşvik eden bir girişimdir; temel amacı güzergahtaki ülkelerin ortak gelişimini ve refahını aramak ve dünya ekonomisinin iyileşmesine yeni bir ivme katmaktır. Çin, Kuşak ve Yol boyunca ülkelerin bağımsız olarak seçtikleri sosyal sistemleri ve gelişim yollarına saygı gösterir ve siyasi koşullar olmaksızın yardım sağlar, tüm katılımcılar eşit bir zeminde ve ortak bir temel üzerinde yer alır. KYG ile Marshall Planı arasındaki farkı netleştirmek, dünya genelindeki ülkelerin Çin'in girişimini Soğuk Savaş zihniyetinden sıyrılarak daha net bir şekilde anlamalarına ve Kuşak ve Yol'un karşılıklı yarar sağlayıcı ve çağdaş doğasını daha iyi kavramalarına yardımcı olacaktır.

İkincisi, KYG, Batılı ülkelerin hâkimiyetindeki uluslararası ekonomik ve ticaret işbirliği mekanizmalarına karşı oluşturulmuş bir girişim değildir. Kuşak ve Yol'un, Çin'in TPP ve CPTPP'ye karşı bir denge unsuru olarak görüldüğü ekonomik soğuk savaş düşüncesine karşılık, Çin'in Kuşak ve Yol teklifi uzun vadeli bir perspektifle stratejik düşüncesinin bir yansımasıdır. Ancak, bu rekabetçi bir düşünce değildir ve tek taraflı bir savaş değildir. Çin, faydalı uluslararası işbirliği mekanizmalarını dışlamayacaktır. Dışişleri Bakanı Wang Yi, Uluslararası İşbirliği İçin Üçüncü Kuşak ve Yol Zirvesi'ndeki basın toplantısında “Çin, tüm bağlantı girişimleriyle kenetlenmeye ve gelişmekte olan ülkeler için faydalı olacak işbirliğini birlikte keşfetmeye isteklidir” demiştir ve diğer ülkelerin bağlantı girişimlerinin “dar çevreler yaratmamasını” ummaktadır. Çin, dünya ticaretinin gelişimine ve adil ve açık bir ticaret ortamına katkıda bulunacak herhangi bir uluslararası ekonomik ve ticaret işbirliği mekanizmasına açık olduğunu belirtmiş ve Eylül 2021'de CPTPP anlaşmasına katılmak için resmi başvuruda bulunmuştur ki bu yeni dönemde

dışa açıklığı genişletmek için önemli bir adımdır. Yeni yüksek standartlı uluslararası ticaret kuralları, Çin'in serbest ticaret bölgeleri ve ticaret limanları kurma reform girişimleriyle ortak yönler taşımaktadır ve Kuşak ve Yol ile CPTPP birbirini dışlayan bir ilişki yerine birlikte çalışabilir. Kuşak ve Yol uygulaması aracılığıyla Çin, uluslararası ekonomik ve ticaret kurallarını iyileştirmek ve yenilik yapmak için deneyimler sunabilir. Çin'in TPP ve CPTPP'ye karşı çatışmacı olmayan tutumunu dünyaya açıklamak, özellikle bu işbirliği mekanizmalarının üye ülkelerinin, Kuşak ve Yol'un kapsayıcılığını ve açıklığını hissetmelerine yardımcı olacaktır.

Üçüncüsü, KYG ile ilgili bilgilerin açıklanması, simetri ve şeffaflığı artırmak için gereklidir. Bazı yabancıların ve medyanın Kuşak ve Yol projelerinin uygunluk ve standardizasyonu, fonların kaynağı ve kullanımı, inşaat süreci ve gelir dağılımı hakkındaki endişe ve soruları karşısında,

bilgi, projeler ve fonların güvenliğini sağlamak şartıyla Kuşak ve Yol ile ilgili bilgilerin açıklanmasını aktif olarak şeffaflaştırmak gereklidir. Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası kuruluşların yararlı deneyimlerinden yararlanarak, dünya geneline KYG inşasıyla ilgili verileri, düzenleyici temelleri ve profesyonel değerlendirmeleri gibi bilgileri yetkili kanallar aracılığıyla düzenli olarak yayımlayabilir ve dijital araçlar kullanılarak sorgulanabilir, denetlenebilir ve doğrulanabilir bilgiler yayımlayabiliriz. Böylece endişelere zamanında yanıt verilip şüpheler dağıtılabilir ve Kuşak ve Yol'un hayata geçirilmesi sağlanabilir. Kuşak ve Yol'un güneş ışığı altında ilerlemesi, bazı kötü niyetli kişiler tarafından uydurulan dedikoduların gerçekler karşısında çözülmesini sağlayacaktır. Ortak inşa durumunun proaktif ve geniş çapta kamuoyuna açıklanması, Kuşak ve Yol hakkındaki bilgi simetrisini ve şeffaflığını artıracak ve güvenilirliğini iyileştirecektir.

Ortak Çıkarların “Pastasını” Büyütmek ve Kuşak ve Yol’un Karşılıklı Yarar Mekanizmasını İyileştirmek

Marx, “İnsanların çaba gösterdiği her şeyin onların kendi çıkarlarıyla ilgili olduğunu” belirtmiştir (Marx & Engels, 1956, p.82). Çıkarların peşinden gitmek, insanların tüm sosyal faaliyetlerinin motivasyonudur. Ekonomik Soğuk Savaş zihniyetinin Kuşak ve Yol’a yönelik zorluklarıyla başa çıkmak için, temel olarak ilgili uluslararası kuruluşlar, çok taraflı mekanizmalar ve yabancı hükümetlerle ortak çıkarları genişleterek ve Kuşak ve Yol’un inşasında işbirliği platformları ve ülkelerin karşılıklı yarar ve kazan-kazan sonuçlar elde etmesini sağlayacak en büyük “anlaşmayı” bulmak gerekmektedir. İşbirliği platformları ve ülkeler Kuşak ve Yol’un inşasında karşılıklı yarar ve kazan-kazan sonuçlar elde edebilir.

KYG, çeşitli küresel ve bölgesel uluslararası ekonomik kuruluşlar ve çok taraflı ekonomik işbirliği mekanizmalarıyla zıt veya rekabet içinde değil, birlikte var olma ve birlikte refah içindedir.

Öncelikle, uluslararası kuruluşlar ve çok taraflı mekanizmalarda aktif olunmalıdır. KYG, çeşitli küresel ve bölgesel uluslararası ekonomik kuruluşlar ve çok taraflı ekonomik işbirliği mekanizmalarıyla zıt veya rekabet içinde değil, birlikte var olma ve birlikte refah içindedir. Dışa açılmayı ve uluslararası ekonomik işbirliğini artırmak için Çin, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), G20, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ülkeleri ile böl-

gesel kapsamlı ekonomik ortaklık (RCEP) anlaşmasını imzalamıştır. Kuşak ve Yol önerildikten sonra, bu uluslararası kuruluşlar ve çok taraflı mekanizmalar tarafından sıcak bir yanıt alınmış ve geniş çapta övgüler kazanılmıştır. Örneğin, eski DTÖ Genel Direktörü Azevedo, KYG’nin bugün dünyanın en çok ihtiyaç duyduğu şey olduğuna inanmaktadır ve bunun dünyayı değiştireceğini ifade etmiştir (Hou, 2017). Kuşak ve Yol kavramı ve teklifi, APEC ve G20 gibi uluslararası kuruluşların ve mekanizmaların belgelerine yazılmıştır. Çok taraflı işbirliğini güçlendirmek, Soğuk Savaş zihniyetiyle başa çıkmanın güçlü bir yolu olup, dünya ülkelerinin ekonomik işbirliği yapma istekliliği Soğuk Savaş zihniyetiyle ters orantılıdır. Kuşak ve Yol’u önerirken, Çin mevcut uluslararası kuruluşları ve işbirliği mekanizmalarını bir kenara bırakmıyor, mevcut küresel ekonomik yönetim sistemini devirmiyor. Ancak, mevcut çerçevede uyumlu ve yenilikçi olup, “ortak tartışma, ortak inşa ve paylaşım” küresel yönetim kavramına bağlı kalarak, KYG altında uluslararası işbirliği yoluyla ortak gelişime yeni bir ivme kazandıracak ve mevcut küresel ekonomik yönetim sistemini iyileştirmeye ve reforma uğratmaya katkıda bulunacaktır. Çeşitli uluslararası kuruluşların ve çok taraflı mekanizmaların işlevlerine göre KYG, ticareti kolaylaştırmak için DTÖ, sermaye finansmanı için Yeni Kalkınma Bankası ile bütünleşme sağlamalıdır. Bu kuruluşlar ve mekanizmalar, KYG’de işbirliği ve Kuşak ve Yol kavramının uygulanması için önemli platformlar olmalıdır.

İkincisi, ilgili ülkelerle stratejik koordinasyon ve ekonomik işbirliği güçlendirilmiştir; 2013’ten 2022’ye kadar, Çin’in ilgili ülkelerle toplam ithalat ve ihracatı 19.1 trilyon Amerikan dolarına ulaşmış, yıllık ortalama büyüme oranı %6.4 olmuştur. İlgili ülkelerle karşılıklı yatırımlar 380

Mayıs 2023, Kenya'nın Nairobi kentindeki Mombasa-Nairobi Demiryolunun bir platformu. Bu demiryolu hattı Çin-Afrika işbirliğinin önemli göstergelerinden biri haline gelmiştir (Fotoğraf: Xinhua/Wang Guansen, 2023).

milyar Amerikan dolarını açacak ve Çin'in dışı doğrudan yatırımları 240 milyar Amerikan dolarını geçecektir. KYG, Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği, Kazakistan'ın Parlak Yolu, Türkmenistan'ın İpek Yolu'nun Canlandırılması, Moğolistan'ın İpek Yolu ve Avrasya Ekonomik Birliği ile birleşmiştir. Hindistan ve Rusya gibi Çin'in komşu ülkeleri, Kuşak ve Yol inşasının odak noktasını oluşturmaktadır. Güney Asya'da büyük bir ülke ve Çin'in komşusu olan Hindistan, Kuşak ve Yol'a sadece dirençli bir tutum sergilemekle kalmamış, aynı zamanda Japonya ve ABD ile "Asya-Afrika Büyüme Koridoru"nu öne sürmüştür. "Asya-Afrika Büyüme Koridoru" ve "Hindistan-Avrupa Ekonomik Koridoru", Kuşak ve Yol'a denge sağlamak amacıyla Japonya ve ABD ile birlikte önerilmiştir. Antik medeniyetler, bölgesel güçler ve yeni pazar ülkeleri olan Çin ve Hindistan, Barışçıl Bir Arada Yaşama İlkelerine uymalı, farklılıkları korurken ortak

zemin aramalı, birlik ve işbirliğini güçlendirmeli ve Asya'daki gelişimi teşvik etmek için ekonomik olarak yakın işbirliği yaparak sinerji oluşturmalıdır. Hindistan'ın ekonomik gelişim ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak Çin, altyapı yardımı gibi hedeflenmiş ekonomik yardım sağlamalıdır. Böylece diğer taraf, işbirliğinin faydalarını pratik önlemlerle anlayabilir, daha fazla kazanç ve güven hissi kazanabilir, KYG ile özdeşleşme duygusunu artırabilir ve Kuşak ve Yol inşasına gönüllü olarak katılabilir. Rusya da, Kuşak ve Yol boyunca önemli bir ülkedir. Çin KYG'yi ileri sürdüğünde, Rusya ve diğer ülkeler de Avrasya Ekonomik Birliği'ni kurmuştur. İki işbirliği mekanizması, ilgili taraflar açısından örtüşmektedir, bu yüzden başlangıçta bazıları, Çin ve Rusya'nın bölgede "kaçınılmaz olarak çatışmaya gireceğini" öngörmüştür. Ancak, hem Çin hem de Rusya "çatışma yok, karşı karşıya gelme yok" ilkesine bağlı kalmışlardır.

Devlet Başkanlarının liderliğinde, birçok tur müzakere ve çok seviyeli danışmalar yapılarak nihayet İpek Yolu başarıyla tamamlanmıştır.

Sadece “iyi komşuluk ilişkilerini koruma ve komşularını yoldaş olarak alma” ilkesine bağlı kalarak, “yakınlık, samimiyet, iyilik ve hoşgörü” kavramlarına dayanarak komşu ülkelerle ilişkileri yönetmek ve Çin’in gelişim meyvelerinden komşu ülkelerin yararlanmasına öncelik vermek suretiyle komşu ülkeler KYG’yi daha fazla destekleyebilir ve buna daha istekli hale gelebilir.

İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ile Avrasya Ekonomik Birliği’nin başarılı bir şekilde entegrasyonu, farklı ülkeler arasında politika koordinasyonuna örnek teşkil etmiştir. Çin-Rusya ilişkileri, “kalıcı iyi komşuluk ilişkileri, kapsamlı stratejik işbirliği ve karşılıklı yarar sağlayan işbirliği ve kazan-kazan durumu” ilkelerine dayandığı için, günümüzdeki büyük güçler arasındaki ilişkiler için gerçekten bir modeldir (MFA, 2023). Sadece “iyi komşuluk ilişkilerini koruma ve komşularını yoldaş olarak alma” ilkesine bağlı kalarak, “yakınlık, samimiyet, iyilik ve hoşgörü” kavramlarına dayanarak komşu ülkelerle ilişkileri yönetmek ve Çin’in gelişim meyvelerinden komşu ülkelerin yararlanmasına öncelik vermek suretiyle komşu ülkeler KYG’yi daha fazla destekleyebilir ve buna daha istekli hale gelebilir.

Mücadele ve Diyalog ile Zorluklara Cesurca Yaklaşma ve Çatışmaları Çözme

Çin dünya sahnesinin merkezine yaklaştıkça, ABD’nin Çin’e yönelik yaklaşımı “ortak”tan “rakip”e doğru kademeli olarak değişmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken’in “rekabet, işbirliği ve çatışma” üçlemesine dayanan “sıfır toplamlı oyun”una yanıt olarak, Dışişleri Bakanı Wang Yi açıkça şunları belirtmiştir: “Rekabet birbirini gölgelememeli, aksine teşvik etmelidir”, “Çatışma ve karşı karşıya gelmenin çıkış yolu yoktur ve ne Çin ne de ABD kimseyi değiştirebilir”.

Kuşak ve Yol’un karşılaştığı ekonomik soğuk savaş düşüncesi esas olarak ABD’den kaynaklanmaktadır. Bazı akademisyenler, ABD’nin ana akım politikası ve akademisyenlerinin KYG hakkındaki “dört endişesini” özetlemiştir. İlk olarak, Çin’in Kuşak ve Yol’un ABD’nin Asya-Pasifik stratejisine denge getireceğinden ve kademeli olarak “ABD Asya-Pasifik”ini “Çin’in çevresine” dönüştüreceğinden endişe edilmektedir. İkincisi, Çin’in ilgili ülkelerle ekonomik işbirliğini kademeli olarak politik ve güvenlik işbirliğine genişleteceğinden ve “Amerikanlaştırılmamış” bölgesel bir düzen oluşturacağından endişe edilmektedir. Üçüncüsü, Çin’in KYG aracılığıyla ABD’nin müttefiklerini ve ortaklarını çekerek “ABD’nin çıkarlarını kapmasından” endişe duymaktadır. Dördüncüsü, KYG’nin ABD tarafından yönetilen mevcut uluslararası kuralları etkileyeceğinden ve hatta ABD ve diğer Batı ülkelerinin gelişim modeline derin bir meydan okuma teşkil edeceğinden endişe duyulmaktadır (Zhao, 2018).

Son yıllarda ABD Hükümeti’nin Çin’e yönelik politikası daha karmaşık değişiklikler geçirmiştir. ABD, Çin’i hala “en ciddi rakibi”

ABD, 'insan hakları' gibi değerler üzerinden Çin'i dengelemek ve müttefikler toplayarak Çin'e baskı uygulamak için daha açık adımlar atmaktadır (Şekil: CGTN, 2023).

olarak görmekte ve “insan hakları” gibi değerler üzerinde Çin'i dengelemek ve müttefikleri toplayarak Çin'e baskı uygulamak için daha açık adımlar atmaktadır. Stratejik rekabet açısından, ABD Kongresi Nisan 2021'de 283 sayfalık Stratejik Rekabetçilik Yasası'nı ve Mart 2022'de Yenilik ve Rekabetçilik Yasası'nı geçirmiştir; “Çin Tehdidi” tezini savunarak Çin ile stratejik rekabeti savunmuş ve Batılı müttefikleri ile birleşerek Kuşak ve Yol'a Soğuk Savaş zihniyetiyle denge siyaseti geliştirmiştir. “ABD'nin Kuşak ve Yol'a yanıtı, müttefikleri birleştirme taktikleri, standartlar anlaşmazlığının içeriği ve saldırı ve itibarsızlaştırma eylemleriyle çok katmanlı bir strateji kullanmaktadır, ancak 'müdahale' veya 'işbirliği' işareti yoktur.” Bu bağlamda zorluklara yanıt vermek ve çatışmaları etkili bir şekilde çözmek için Çin, güçlü rakiplerden çekinme-

meli, baskıdan korkmamalı, sakin ve serinkanlı olmalı, sadece “kılıcı göstermeye” cesaret etmekle kalmamalı, aynı zamanda “makul, avantajlı ve ölçülü” olmalı, diyalogda iyi olmalıdır.

Öncelikle, mücadele ruhunu ileriye taşıyarak Çin'in çıkarlarına zarar veren eylemlere kararlılıkla karşı koymalıyız. ABD Hükümeti tarafından Çin'e karşı getirilen yaptırımlar karşısında, Çin tarafı karşılıklı yaptırımlar uygulamıştır. Örneğin, Çin'e ihraç edilen Amerikan mallarına tarifeler uygulama, Pompeo ve O'Brien gibi Çin'e karşı olan politikacıların ve ailelerinin ülkeye girişini yasaklama, ilgili kurum ve kuruluşların Çin'e seyahatlerini kısıtlama, Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi'nin Yabancı Yaptırımlara Karşı Kanunu'nu kabul etme ve galyum-germanyum ile ilgili mallara ihracat kontrolleri uygulama gibi önlemler alınmıştır.

ABD'nin bir yandan KYG'yi dengeleme stratejisine yanıt olarak, uluslararası akademik ve kamuoyu çevrelerinde aktif şekilde diyaloglar başlatılmış, üretim ve dolaşım alanlarında yeni neo-emperyalist tekeller, finansal sermaye, ABD doları ve fikri mülkiyet hakları ve uluslararası oligarşik ittifaklar ile onların yırtıcı ve geçici ekonomik doğaları ve genel eğilimleri ifşa edilmiş ve ABD ve diğer Batı ülkelerinin ekonomik zorbalığı ve tek taraflılığı eleştirilmiştir (Cheng, et al., 2019). Öte yandan, pratik düzlemde iddialarımızı KYG'yi ortak inşa eden ülkeler üzerinden en iyi şekilde ABD'ye aktarabiliriz. Böylece ABD tarafı aslında KYG projeleri için garantiler sağlayabilir ve biz de "ABD'yi ABD ile karşılamak" amacına ulaşabiliriz.

Xi Jinping, Biden ile olan görüşmelerinde "geniş dünya, Çin ve ABD'nin kendi gelişimlerini ve ortak refahlarını tamamen barındırabilir" diye konuşmuştur.

İkincisi, iyi niyet çerçevesinde diyalog üzerinde ısrar etmeli ve Çin-ABD ilişkilerini doğru yola geri döndürmeliyiz. Diyalog ve iletişimde, Çin ve ABD'nin ortak çıkarlarının farklılıklarından daha ağır bastığını ve işbirliğinin her iki taraf için de yararlı olduğunu, mücadelenin ise her iki taraf için zararlı olduğunu anlatabiliyoruz. Her iki tarafın da birbirlerinin stratejik niyetlerini tam olarak anlamalarını sağlamak için stratejik diyalog geliştirilmelidir. Özellikle ABD tarafının, kendisi dahil olmak üzere dünya genelindeki tüm ülkeler için Kuşak ve Yol'un bir

fırsat olduğunu ve tehdit oluşturmadığını anlaması sağlanmalıdır. Yeniden canlanan Çin'in, ABD'yi değiştirmek gibi bir niyeti olmadığı, ancak "kendini aşarak daha iyi bir Çin olmaya" devam etmek istediği vurgulanmalıdır. Xi Jinping, Biden ile olan görüşmelerinde "geniş dünya, Çin ve ABD'nin kendi gelişimlerini ve ortak refahlarını tamamen barındırabilir" diye konuşmuştur. Ona göre Çin, ABD'ye meydan okumayacak veya onun yerini almayacaktır. ABD ise Çin'in meşru hak ve çıkarlarını baltalamamalıdır. Her iki taraf birbirlerine saygı göstermeli ve birbirlerini kendi isteklerine göre şekillendirmemelidir. Özellikle taraflar, birbirlerini kendi gelişim haklarından mahrum bırakmamalıdır. Çin-ABD ilişkilerinin istikrara kavuşturulup iyileştirilmesi, ancak açık, somut ve yapıcı stratejik iletişim yoluyla sağlanabilir. Bu da, stratejik yanlış hesaplamalardan kaynaklanan çatışmaların etkin bir şekilde önlenmesine yardımcı olabilir. Aynı şey Japonya ve AB gibi gelişmiş ekonomiler için de geçerlidir. Üçüncü Kuşak ve Yol Uluslararası İşbirliği Zirve Forumu'nda Çin, KYG'nin AB'nin "Küresel Kapı" programı ile kenetlenebileceğini açıkça belirtmiştir. Karşılıklı avantajları tam olarak kullanarak gelişmekte olan ülkelerin altyapı inşasını hızlandırmak için ortak çaba sarf edeceğiz. Sadece meşru hak ve çıkarları kararlılıkla savunup eşit koşullarda etkin bir şekilde diyalog kurarak gelişmiş ülkelerin Çin hakkındaki stratejik endişelerini etkili bir şekilde ele alabiliriz.

Kısacası, çok taraflı ve ikili ilişkilerde etkin girişimlerle tüm ülkelerin çıkarlarının kesişimini geliştirmeli, uygulamada Çin'in sosyalist piyasa ekonomi sisteminin avantajlarını vurgulamalı, Batı kapitalizminin kâr odaklılığına ve hegemonyasına dönük eski yolunu izlemekten kaçınmalıyız. Kapitalist dünya sisteminin tarihi olarak aşılmasını kademeli olarak gerçekleştir-

meli, küreselleşmeyi daha adil ve kapsayıcı bir yönde teşvik etmeliyiz (Shen, 2019). Ekonomik soğuk savaş zihniyetinin jeopolitik oyununu, insanlık kader topluluğunun kazan-kazan işbirliği ile değiştirmeli, "bölünme yerine birlik, karşı karşıya gelme yerine işbirliği, kapalılık yerine açıklık, sıfır toplam yerine kazan-kazan" ilkesini benimsemeliyiz. Küresel ekonomik büyüme ve kalkınmaya yeni bir ivme katmalı, yeni alanlar açmalı, uluslararası ekonomik işbirliği için yeni bir çerçeve oluşturmalı ve açık bir dünya ekonomisinin inşasına daha fazla Çin bilgeliği ve girişimleriyle katkıda bulunmalıyız. 🌸

Kaynakça

- CGTN. (2022). How will the world benefit from Belt and Road Initiative. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://news.cgtn.com/news/2022-12-08/How-will-the-world-benefit-from-Belt-and-Road-Initiative--1fzlxdfvoHu/index.html> adresinden alındı.
- CGTNTÜRK. (2023). Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://cgtnturk.com/hindistan-ortadogu-avrupa-ekonomik-koridoru/> adresinden alındı.
- Cheng, E., Li, J. (2021). An analysis of the international political economy of maritime cooperation in the construction of the "Belt and Road". *Journal of Management*, No. 1.
- Cheng, E., Yang, P. (2021). The Similarities and Differences between the Cold War and the Cold War and China's Countermeasures. *Yunmeng Academic Journal*, No. 3.
- Cheng, E., Lu, B., Yu, Z. (2019). On the Five Features and Characteristics of the New Imperialism - Based on Lenin's Theory of Imperialism. *Marxist Studies*, No. 5.
- China Daily. (2023). Xi's speech at forum a ray of hope for developing nations. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.chinadaily.com.cn/a/202310/24/WS65371ab5a31090682a5ea48d.html> adresinden alındı.
- Chaudry, D. R. (2017). Japanese PM Shinzo Abe's India visit to see Asia-Africa Growth Corridor launch. 15 Kasım 2024 tarihinde <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/japanese-pm-shinzo-abes-india-visit-to-see-asia-africa-growth-corridor-launch/articleshow/60331430.cms?from=mdr> adresinden alındı.
- Cui, L., Hong, X., Song, M. (2018). Can the "Belt and Road" Initiative Ease the Negative Impact of the TPP on China. *Caijing Research*, No. 8.
- FMPRC. (2021). Xi Jinping 25 January 2021 Speech, "Let the Torch of Multilateralism Light up Humanity's Way Forward". 21 Aralık 2023 tarihinde https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/zjyh_665391/202101/t20210125_678968.html adresinden alındı.
- FMPRC. (2023). Xi Jinping 19 October 2023 Speech, "Building an Open, Inclusive, Interconnected World for Common Development". 20 Aralık 2023 tarihinde https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/zjyh_665391/202310/t20231018_11162854.html adresinden alındı.
- Gürcan, E. C. (2015). The Nonprofit-Corporate Complex. *Monthly Review*, 66(11), 37-53.
- Gürcan, E. C. (2019). *Multipolarization, South-South Cooperation and the Rise of Post- Hegemonic Governance*. New York: Routledge.
- Gürcan, E. C. (2022). *Imperialism after the Neoliberal Turn*. New York: Routledge.
- Gürcan, E. C., Donduran, C. (2023). The economic and institutional dynamics of China's growing financial influence: a "structural power" perspective. *The Japanese Political Economy*, 49(1), 109-135.
- Gürcan, E. C. (2023). The Multipolar Challenge: Implications for Dollar Dominance and the Shifting Tides of U.S. Hegemony. *Belt & Road Initiative Quarterly*, 5(1), 40-5.
- Gürcan, E. C., Doduran, C. (2024). *China on the Rise: The Transformation of Structural Power in the Era of Multipolarity*. New York: Routledge.
- Hou, J. (2017). *World Trade Organisation Director-General Roberto Azevedo: The Belt and Road Initiative Will Change the World*. *China Economic Weekly*, Issue 2.
- Li, X. (2016). Comparison of the Trans-Pacific Partnership Agreement and the Belt and Road. *World Economy and Politics*, No. 9.
- Liu Rui/GT. (2020). Why has the US abruptly turned against China?: *Global Times* editorial. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.globaltimes.cn/content/1195495.shtml> adresinden alındı.
- Ma J. (2015). U.S. Perception of and Reaction to China's Belt and Road Initiative. *World Economics and Politics*, No. 10.
- Marx, K., Engels, F. (1956). *The Complete Works of Marx and Engels*, Vol.1. Beijing: People's Publishing house.
- MFA. (2023). Xi Jinping Holds Talks with Russian President Vladimir Putin. 15 Kasım 2023 tarihinde https://www.mfa.gov.cn/eng/zxxx_662805/202310/t20231018_11163382.html adresinden alındı.
- Mei, G. (2018). Study on Japan's Attitude towards "Belt and Road". *Japanese Studies Jilin*, No. 1.
- Micheal, C. (2019). State Department official has a really racist take on U.S.-China relations. 14 Kasım 2023 tarihinde <https://archive.thinkprogress.org/state-department-official-makes-xenophobic-argument-against-confronting-china-on-human-rights-aae491dfb32b/> adresinden alındı.
- Milton, A. (2018). China's Belt and Road Plan to Reshape the International Order. 17 Kasım 2023 tarihinde <https://www.palladiummag.com/2018/10/18/chinas-belt-and-road-plan-to-reshape-the-international-order/> adresinden alındı.
- Niu, W., Sun, C. (2019). Current Status and Rethinking of Research on Cold War Thinking in the Practical Process of the Belt and Road Initiative. *Journal of Liaoning University (Philosophy and Social Science Edition)*, No. 1.
- Niu, W., Tan, D. (2022). A Study of 'Colour Revolutions' from the Perspective of the Cold War Legacy. *World Economics and Politics*, No. 4.
- Reuters. (2022). Europe must give developing nations alternative to Chinese funds, von der Leyen says. 15 Kasım 2023 tarihinde <https://www.reuters.com/world/europe/europe-must-give-developing-nations-alternative-chinese-funds-eus-von-der-leyen-2022-06-26/> adresinden alındı.
- Shen, F. (2019). The Construction of the Belt and Road in the Critical Perspective of Political Economy. *Contemporary Economic Research*, No. 1.
- Stalin, J. (1979). *Selected Works of Stalin*, Vol.2. Beijing: People's Publishing House.
- Tiezzi, S. (2014). The New Silk Road: China's Marshall Plan. 17 Kasım 2023 tarihinde <https://thediplotomat.com/2014/11/the-new-silk-road-chinas-mars-hall-plan/> adresinden alındı.
- Wang, C., Zhang, J. (2021). Indo-Pacific Strategy and "Belt and Road": Challenges and Their Responses. *Journal of Wuhan University of Science and Technology (Social Science Edition)*, No. 5.
- Wang, Q., Wang, X. (2018). Japan-India "Asia-Africa Growth Corridor" Plan: Progress and Challenges. *Modern International Relations*, No. 2.
- Wu, M., Wu, Q. (2023). Research on Coordinating China's High-Level Openness and National Economic Security. *Research in Political Economy*, No. 2.
- Xi, J. (2022). *The Governance of China*, Volume 4. Beijing: Foreign Languages Press.
- Xi Jingyu/Xinhua. (2022). Xinhua Headlines: Xi's upcoming Europe visit to enhance bilateral ties, cooperation. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/0G0136MN.html> adresinden alındı.
- Xinhua. (2022). U.S. should be held responsible for creating "debt trap": FM spokesperson. 14 Kasım 2023 tarihinde [https://english.news.cn/20220628/f3e98613157749eb89eca6a3491d044b/c.html#:~:text=BEIJING%2C%20June%2027%20\(Xinhua\),creating%20the%20%22debt%20trap.%22](https://english.news.cn/20220628/f3e98613157749eb89eca6a3491d044b/c.html#:~:text=BEIJING%2C%20June%2027%20(Xinhua),creating%20the%20%22debt%20trap.%22) adresinden alındı.
- Xinhua. (2023). (BRF2023) Xi attends opening ceremony of 3rd Belt and Road Forum for Int'l Cooperation. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://english.news.cn/20231018/5bba060b56d64f5db7e7b16daca040a/c.html> adresinden alındı.
- Xinhua. (2023). Greece's Piraeus port welcomes mega container vessel. 11 Mayıs 2024 tarihinde <http://english.news.cn/20230711/f57697d183b343ffb1d730f4ccd2651/c.html> adresinden alındı.
- Xinhua. (2023). (BRF2023) Chinese FM hails fruitful results of 3rd BRF. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://english.news.cn/20231019/0c4a41ad20f74ef1a5e45b6b76b4f775/c.html> adresinden alındı.
- Xinhua/Liu Jie. (2023). U.S. urged to forego Cold War mentality in ties with China. 11 Mayıs 2024 tarihinde <https://english.news.cn/20230406/2565a015763c4398b78f9be00f9753a7/c.html> adresinden alındı.
- Zhao, M. (2018). How to See the American Factor" in the Construction of Belt and Road. *World Knowledge*, No. 7.